

Буданова Ліана Георгіївна

*к. пед. н., доц., зав. кафедри іноземних мов
Національного фармацевтичного університету*

Буданова Лиана Георгиевна

*к. пед. н., доц., зав. каф. иностранных языков
Национального фармацевтического университета*

Budanova Liana

*PhD, assistant prof., head of the foreign language department
National university of Pharmacy*

Буданова Валентина Єгорівна

*викладач вищої категорії,
викладач-методист фармацевтичного коледжу
Національного фармацевтичного університету*

Буданова Валентина Егоровна

*преподаватель высшей категории,
преподаватель-методист
Колледж Национального фармацевтического университета*

Budanova Valentina

*Instructor of the highest category, instructor-methodologist
College of the National University of Pharmacy*

ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОРІВНЯЛЬНОЇ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ОСВІТИ

ИССЛЕДОВАНИЕ ПО СРАВНИТЕЛЬНОМУ ФАРМАЦЕВТИЧЕСКОМУ ОБРАЗОВАНИЮ

RESEARCH IN COMPARATIVE PHARMACEUTICAL EDUCATION

Анотація. З'ясовано і розкрито основні характеристики вищої фармацевтичної освіти у східноєвропейських країнах, здійснено порівняльний аналіз специфіки професійної підготовки майбутніх працівників фармацевтичної галузі східноєвропейських країн та України. Схарактеризовано основні тенденції моніторингу якості професійної підготовки майбутніх фармацевтичних працівників у східноєвропейських університетах.

Ключові слова: навчальні досягнення, фармацевтичні факультети, спеціальність «Фармація», майбутній фармацевт, професійна підготовка, тенденції, компетенції, Східна Європа.

Анотация. Выяснены и раскрыты основные характеристики высшего фармацевтического образования в восточно-европейских странах, осуществлен сравнительный анализ специфики профессиональной подготовки будущих работников фармацевтической отрасли восточноевропейских стран и Украины. Определены основные тенденции мониторинга качества профессиональной подготовки будущих фармацевтических работников в восточноевропейских университетах.

Ключевые слова: учебные достижения, фармацевтические факультеты, специальность «Фармация», будущий фармацевт, профессиональная подготовка, тенденции, компетенции, Восточная Европа.

Summary. The comparative analysis of tendencies in the organization and conducting of the quality monitoring of educational achievements and professional training of the students of speciality «Pharmacy» in higher educational institutions of Eastern Europe has proved that there is tendency of emerging some brand new requirements to the organization of the pharmaceutical education within recent decades in Europe, especially in its professional component, to be exact there can be found the increase in the number of pharmaceutical colleges and faculties, the increase in number of the enrolled undergraduated and graduates for the pharmaceutical industry, the improvement and perfection of the programs of a professional pharmacist's

training, a step-up of the qualification demands by employers for graduates, extension of the forms and methodological approaches to the evaluation of professional knowledge and skills; implementation of the programmes of a continuous professional education, strengthening the role of employers and professional public institutions in the development of educational programs, certifications etc.

Key words: *academic achievements, Faculty of Pharmacy, specialty «Pharmacy», future pharmacist, professional training, competence, tendency, Eastern Europe.*

Освіта і наука, як провідні галузі розвитку суспільства, є найголовнішим національним капіталом, який повинен посісти пріоритетне місце в політиці держави та інтересів громадянського суспільства.

Сучасний етап розвитку освіти характеризується особливою інтенсивністю й масштабами перетворень, обумовлених не тільки актуальними потребами соціально-економічного розвитку конкретних країн, але й залученням їх систем освіти до інтеграційних процесів, що відбуваються в умовах інтернаціоналізації та глобалізації. Перетворення, здійснювані в рамках програм модернізації або реформ освіти, як правило, не обмежуються одним напрямом, а порушують фактично всі аспекти освітньої діяльності: цільові установки і зміст освіти, його організаційні та управлінські структури, методи і технології навчання, джерела і механізми фінансування, умови і форми міжнародного освітнього співробітництва.

У ході дослідження встановлено, що історія фармації сягає глибокої давнини і пов'язана з розвитком перших цивілізацій, таких, як Греція, Римська імперія, Шумер, Китай, Індія тощо. Перші згадки про аптеку і професію фармацевта належать до XIII сторіччя. Підготовка фахівців для галузі охорони здоров'я завжди привертала увагу науковців усіх країн світу, враховуючи критичність професійної помилки фармацевтів і лікарів. Саме у системі підготовки фармацевтичних (медичних) кадрів зароджувалися, апробувалися, а згодом поширювалися на інші сфери професійної освіти інноваційні методи навчання і діагностики.

Сучасний етап становлення фармацевтичної освіти країн Східної Європи характеризується актуальними потребами соціально-економічного розвитку, залученням їх систем фармацевтичної освіти до інтеграційних процесів, що відбуваються в умовах інтернаціоналізації та глобалізації. Тобто майбутнє фармації східноєвропейських країн залежить від умінь молодих фахівців фармацевтичної галузі використовувати набуті знання та вміння на благо людства. Університети ж мають створювати належні умови якісної професійної підготовки майбутніх працівників фармацевтичної галузі. З'ясовано, що якісну підготовку фармацевтичних працівників у країнах Східної Європи забезпечені: по-перше, наявністю системи сертифікаційного оцінювання та ліцензування діяльності фахівця, яка

застосовує стандартизовані методи управління якістю професійної підготовки; по-друге, цілеспрямованою міжнародною інтеграційною політикою у сфері фармацевтичної освіти; по-третє, запровадженням нових методів управління якістю підготовки фахівців, використанням сучасних методів проведення моніторингу якості навчальних досягнень майбутніх фармацевтів.

Порівняльний аналіз навчальних планів, програм, навчально-методичного комплексу зі спеціальності «Фармація» університетів країн Східної Європи засвідчив, що майбутніх фармацевтичних працівників готують фармацевтичні факультети медичних ВНЗ або класичні університети Східної Європи. Так, у Болгарії є 5 вищих навчальних закладів, де можна здобути вищу фармацевтичну освіту, у Польщі та Румунії — по 10, в Угорщині — 4 і по 2 у Словаччині й Чехії. Країни Східної Європи уніфікують вимоги до фармацевтичної освіти відповідно до Болонської системи — професійна підготовка студентів спеціальності «Фармація» здійснюється за освітньо-кваліфікаційним рівнем «Магістр фармації» протягом 5 років (у Польщі — 5,5) і включає обов'язкове шестимісячне стажування в аптечних установах.

Освітня програма розрахована на 300 кредитів ECTS (у Польщі — 330) і завершується захистом науково-дослідної роботи та складанням іспитів. Водночас програма підготовки майбутніх фармацевтичних працівників відповідає Директиві 2005/36/ЄС, ст. 44 «Підготовка фармацевтів», де зазначено, що підготовка повинна гарантувати отримання необхідних професійних знань, умінь і навичок з медицини, з фармацевтичної технології та фізичного, хімічного, біологічного й мікробіологічного аналізу медичної продукції. У зв'язку з тим важливим є сформованість уміння аналізувати інформацію про лікарські засоби та використовувати її; знання з фармацевтичного законодавства, етичних норм, у сфері метаболізму та дії медичної продукції, дії токсичних речовин та використання медичних препаратів.

Фармацевтична галузь Східної Європи представлена заводами, фармацевтичними фірмами, фабриками, контрольно-аналітичними лабораторіями, аптечними установами, оптовими фірмами. Зокрема, кількість фармацевтів у Болгарії складає 7,1 осіб на 7,6 мільйонів населення, у Польщі — 22,6 на 38,1

мільйонів населення, у Румунії — 14,4 на 21,5 мільйон населення, у Словаччині — 1,6 на 5,4 мільйонів населення, в Угорщині — 7,9 на 10 мільйонів населення, у Чехії — 6,3 на 10,5 мільйонів населення. З'ясовано, що останнім часом відбулися зміни у відносинах між системами охорони здоров'я та фармацевтичною професією. Сьогодні у країнах Східної Європи посилено особисту відповідальність фахівця за реалізацію фармацевтичної продукції. Обов'язок фармацевта у східноєвропейських країнах полягає у здійсненні особистісного контролю за фармацевтичним забезпеченням пацієнтів, керуючись суворими правилами професійної етики, яка закріплена законодавчо. Об'єктами професійної діяльності фармацевтів у країнах Східної Європи є аптечні заклади, освіта, наука, промисловість, національні служби з охорони здоров'я тощо. Водночас в аптеках при лікарнях працюють госпітальні фармацевти. Крім дипломованих фармацевтів, важливу роль в аптечних установах країн Східної Європи виконують фахівці зі середньою або неповною вищою освітою, які реалізують і допоміжні функції. Так, помічники фармацевтів працюють у Болгарії, Угорщині та Чехії; фармацевти-техніки — у Польщі; фельдшери — у Румунії; санітари-фармацевти — у Словаччині.

Підготовку кадрів для фармацевтичної галузі України здійснюють Національний фармацевтичний університет та фармацевтичні факультети вищих навчальних закладів, які функціонують у 20 містах України. В Україні — близько 350 тис. фармацевтів на 42,6 мільйона населення. Підготовка фармацевтичних працівників в Україні здійснюється за очною (денною) та заочною (дистанційною) формами навчання вищими закладами освіти, які отримали державну ліцензію на право підготовки фахівців відповідного

освітньо-кваліфікаційного рівня. Підготовка фахівців регламентується Стандартом вищої освіти України (галузь знань — 22 Охорона здоров'я, спеціальність — 226 Фармація), який встановлює вимоги до змісту, обсягу і рівня освітньої та фахової підготовки. Обсяг освітньо-професійної програми — 300 кредитів ECTS. Після закінчення ВНЗ присвоюється освітня кваліфікація «Магістр фармації».

Аналіз джерел інформації дослідження (R. Epstein, E. Hundert, M. Mulder) дав змогу з'ясувати, що професійна компетентність майбутнього фармацевта — це його здатність вирішувати проблеми, завдання в умовах професійної діяльності, сукупність знань із хімічних, фармацевтичних, медичних, технологічних, біологічних, фізико-математичних, організаційних, законодавчих та загальних дисциплін, а також уміння застосовувати їх у практичній діяльності, яка й визначає результативність і ефективність праці. На сьогодні сформована перша версія глобальної системи компетенцій фармацевтів (Global Competency Framework/Version I—GbCF), яка використовується в Європі. Глобальна карта компетенцій, згрупована в чотири кластери: фармацевтичні компетенції в системі охорони здоров'я (включаючи профілактику захворювань, пропаганду здорового способу життя, консультації з питань безпеки та раціонального використання лікарських засобів і виробів медичного призначення); компетенції у сфері надання фармацевтичної допомоги населенню; організаційні, управлінські компетенції, професійні й особистісні компетенції.

Отже, сьогодні розвиток фармацевтичної освіти в країнах Східної Європи має свої особливості на організаційному, навчально-методичному, навчально-професійному рівнях.

Література

1. Буданова, Л. Г. Теоретичні основи моніторингу якості навчальних досягнень студентів за спеціальністю «Фармація» в університетах країн Східної Європи / Л. Г. Буданова // Педагогічні науки: зб. наук. пр. — Х.: ХДУ, 2016. — Т. 1, № 69. — С. 127–132.
2. Черних, В. П. Проблеми підготовки фармацевтичних кадрів в Україні / В. П. Черних // Вісник фармації. — 1998. — № 2. — С. 3–8.
3. Atkinson, J. Motivation and achievement / J. Atkinson. — Washington: C. H. Winston, 1974. — 479 p.
4. Atkinson, J. Pharmacy education and training in Bulgaria / J. Atkinson, V. Petkova, V. Belcheva., D. Volmer. — PHARMINE. Version 2, 2015. — 22 p.
5. Background Paper II; Entry Level, Curricular Outcomes, Curricular Content and Educational / Commission to Implement Change in Pharmaceutical Education // Am. J. Pharm. Ed. — 1993. — Vol. 57. — P. 377–385.